

Dosarul nr. 3ra-719/22
2-21065678-01-3ra-20072022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău sediul Rîșcani (jud. M. Gandrabur)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. G. Mîra, A. Bostan, G. Dașchevici)

DECIZIE

5 octombrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Nina Vascan
Nicolae Craiu
Aliona Miron
Ala Cobăneanu

examinând recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale
în cauza de contencios administrativ, la cererea de chemare în judecată a
Elenei Palii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la declararea
nulității refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș și obligarea stabilirii pensiei de
urmaș

împotriva deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a
fost respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și menținută
hotărârea din 29 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani

constată:

La 4 mai 2021, Elena Palii a depus cerere de chemare în judecată împotriva
Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la declararea nulității refuzurilor în
stabilirea pensiei de urmaș și obligarea stabilirii pensiei de urmaș.

În motivarea acțiunii a invocat că la XXXXX, a decedat soțul său, Nicolae
Palii, care era beneficiar de pensie pentru vechime în muncă ca procuror, începând
cu luna noiembrie 1998.

A precizat că cu soțul decedat, dânsa s-a aflat în căsătorie legală până la
decesul lui, iar o altă căsătorie nu a fost încheiată.

A relatat că la 25 noiembrie 2020, s-a adresat cu cerere la CTAS Glodeni în
vederea stabilirii pensiei de urmaș, însă la 7 decembrie 2020, a primit refuz.

Ca urmare, la 17 decembrie 2020, s-a adresat la Casa Națională de Asigurări
Sociale cu o cerere, prin care a solicitat stabilirea pensiei de urmaș, la care, la

18 ianuarie 2021, prin intermediul oficiului poștal, a primit răspunsul CNAS nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021, de refuz la cererea adresată.

La 1 aprilie 2021, a expediat o cerere prealabilă cu aceeași solicitare de stabilire a pensiei de urmaș, la care, la 16 aprilie 2021, prin intermediul oficiului poștal, a primit răspunsul CNAS nr. P-696/21 din 15 aprilie 2021, prin care i-a fost refuzat, printr-un conținut abstract și fără argumentare conformă solicitării adresate, acordarea pensiei de urmaș.

A considerat că pârâta a examinat atât cererea din 17 decembrie 2020, cât și cererea prealabilă din 1 aprilie 2021 cu privire la stabilirea pensiei de urmaș, în mod superficial, motiv pentru care a invocat dezacordul său cu răspunsurile șablon de refuz din 14 ianuarie 2021 și 15 aprilie 2021, apreciindu-le neîntemeiate și contrare prevederilor legale. Or, prin aceste refuzuri a fost lipsită de un drept apărut de lege. Cu atât mai mult că la data decesului, soțul era pensionar pentru limită de vârstă, se aflau în relație de căsătorie mai mult de 15 ani și, astfel, de rând cu alte circumstanțe prevăzute de lege, sunt prezente toate condițiile pentru obținerea unei pensii de urmaș.

Totodată, a remarcat că Casa Națională de Asigurări Sociale a încălcat procedura de examinare și de soluționare a cererilor adresate în ordinea contenciosului administrativ privind stabilirea pensiei de urmaș, prevăzută de Codul administrativ, în rezultat, fiind emise răspunsuri formale, incomplete, neargumentate și contrare prevederilor legale care reglementează chestiunea de stabilire a pensiei solicitate.

Cu referire la prevederile art. 24 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, soțul Nicolae Palii, la data decesului, avea calitatea de pensionar al organelor procuraturii pentru limită de vârstă, care i-a fost stabilită în luna noiembrie 1998, în mărime de 80 % din salariul mediu calculat pentru funcția de procuror-șef al procuraturii teritoriale.

Prin urmare, organul de asigurări sociale urma să calculeze o pensie de urmaș în mărime de 50 % din pensia aflată în plată la moment pentru limită de vârstă a soțului decedat, ce ar constitui suma de 9 370 de lei lunar care se deduce din mărimea pensiei de 18 740 de lei lunar, pe care o primea soțul până la deces.

Așadar, deoarece la momentul decesului soțului, acesta era beneficiar de pensie pentru limita de vârstă, refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale în vederea acordării pensiei solicitate este lipsit de temei legal, deoarece Legea cu privire la Procuratură nr. 902 din 29 ianuarie 1992, nr. 118 din 14 martie 2003 (ajustată la Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului), nr. 294 din 25 decembrie 2018 sunt legi speciale, care statuează reglementări speciale, inclusiv cu privire la garanțiile sociale pe care și le asumă statul în privința procurorilor.

Respectiv, în lipsa unor reglementări corespunzătoare înserate în Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, reglementările raporturilor sociale în cazul ei sunt acoperite de legea specială.

Și-a întemeiat pretențiile în temeiul dispozițiilor art. 9, 10, 11, 69, 77, 83, 94, 139, 147, 162, 189, 191, 193, 196, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 218 Cod administrativ, art. 277-270 CPC.

A solicitat admiterea acțiunii, declararea nulității refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș materializate în răspunsurile Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021 și nr. P-696/21 din 15 aprilie 2021, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să-i stabilească pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia stabilită și achitată soțului decedat Nicolae Palii, începând cu data de 25 noiembrie 2020, cu aplicarea indexării anuale a pensiei în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

La 2 iulie 2021, Elena Palii, reprezentată de avocatul Vladimir Holban a depus cerere suplimentară la cererea de chemare în judecată, prin care suplimentar a solicitat declararea nulă a refuzului în stabilirea pensiei de urmaș materializat în răspunsul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Glodeni nr. 1711 din 7 decembrie 2020.

Prin hotărârea din 29 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani, a fost admisă acțiunea.

A fost anulat actul administrativ individual defavorabil materializat în refuzul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Glodeni nr. 1711 din 7 decembrie 2020, precum și deciziile pe marginea cererilor prealabile exprimate în răspunsurile Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/2020 din 14 ianuarie 2021 și nr. P-696/2021 din 15 aprilie 2021.

A fost obligată Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual favorabil în temeiul căruia să stabilească reclamantei Elena Palii pensia de urmaș calculată din cuantumul pensiei de care a beneficiat soțul decedat Nicolae Palii, începând cu data de 25 noiembrie 2020.

La 19 august 2021, prin intermediul poștei electronice, cu respectarea termenului prevăzut la art. 232 alin. (1) Cod administrativ, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat împotriva hotărârii primei instanțe, iar la 2 decembrie 2021, prin intermediul poștei electronice, cu respectarea termenului prevăzut la art. 232 alin. (2) Cod administrativ, a fost prezentată motivarea apelului.

Prin decizia din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și menținută hotărârea din 29 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani.

La 4 mai 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat împotriva deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, iar la 1 august 2022, prin intermediul poștei electronice, a fost prezentată motivarea recursului, solicitând admiterea recursului, casarea hotărârii primei instanțe și a deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei noi decizii de respingere integrală a acțiunii ca neîntemeiată.

În susținerea recursului a invocat că instanța de apel, la examinarea cauzei, a emis o decizie pripită, nefiind studiate minuțios actele normative în vigoare, cât și circumstanțele de fapt ale cauzei, care reglementează obiectul litigiului.

A menționat că la 15 aprilie 2021, prin răspunsul nr. P-696/21, Casa Națională de Asigurări Sociale a comunicat petiționarei despre lipsa temeiului de examinare a cererii prealabile prin prisma prevederilor Codului administrativ, adică inexistența actului administrativ contestat, totodată comunicând repetat despre necesitatea adresării la Casa teritorială de asigurări sociale Glodeni conform vizei de domiciliu

în vederea emiterii a actului administrativ individual, or conform art. 30 și 31 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, acordarea drepturilor la pensie sau respingerea cererii de pensionare se face prin decizie, emisă de organul teritorial de asigurări sociale și semnată de conducătorul acestuia, în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii cu toate actele necesare.

A precizat că până în prezent nu există un act administrativ individual emis în privința intimății, or prin cererea nr. P-2831/2020 din 14 ianuarie 2021 depusă la Casa Națională de Asigurări Sociale, Elena Palii a solicitat doar informație referitor la inițierea procesului de stabilire a pensiei de urmaș și nicidecum nu a solicitat emiterea unui act administrativ individual în sensul art. 10 Codul administrativ ce ar avea drept scop producerea efectelor juridice. Or, reclamanta nu a fost la CTAS Glodeni, nu a depus cerere de transfer la alt tip de pensie, ci se atestă o corespondență cu titlu informativ cu intimata.

De asemenea, a comunicat că la solicitarea instanței de judecată de a depune referință la acțiunea în contencios administrativ, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus o referință în instanța de contencios administrativ, expunându-se doar pe temeiul legal de stabilire a pensiei de urmaș.

Însă pe temeiul de fapt, până în prezent Casa Națională de Asigurări Sociale nu poate să se expună pe fondul cauzei, deoarece Elena Palii nu a depus cerere de stabilire/transfer la alt tip de pensie și setul de acte necesar pentru realizarea dreptului pretins, adică: 1. certificatul de deces (copie); certificatul de căsătorie (copie); 3. certificatul privind starea civilă (văduvie) – original.

Totodată, cu referire la certificatul privind starea civilă nici nu putea fi examinat de Casa Națională de Asigurări Sociale, deoarece acesta a fost eliberat la 27 aprilie 2021, după recepționarea răspunsului la cererea prealabilă din 1 aprilie 2021 și cu 7 zile înainte de a depune acțiunea în contencios administrativ.

La fel, a evidențiat că art. 24 alin. (1) și 25 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, au trecut controlul constituționalității la 26 mai 2022.

Astfel, potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 sesizările privind excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii au fost admise parțial. Prevederile articolului 24 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii, au fost recunoscute constituționale, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din legea prenotată, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

În atare condiții, instanțele de judecată naționale și-au modificat practica judiciară, iar deciziile Casei Naționale de Asigurări Sociale au fost conforme legislației în vigoare.

În conformitate cu art. 244 alin. (1) Cod administrativ, hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs.

Conform art. 245 alin. (1) și (2) Cod administrativ, recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel,

dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Instanța de apel transmite neîntârziat Curții Supreme de Justiție recursul împreună cu dosarul judiciar. Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 5 aprilie 2022, în ședință publică (f. d. 128).

Din materialele dosarului rezultă că copia dispozitivului deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost notificată recurenteii Casa Națională de Asigurări Sociale, prin intermediul poștei electronice, la 12 aprilie 2022, fapt ce se confirmă prin extrasul din poșta electronică anexat la actele cauzei (f. d. 137).

Este cert și faptul că la 4 mai 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat împotriva deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău (f. d. 141-142).

Tot materialele cauzei atestă că copia deciziei motivate din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost notificată recurenteii Casa Națională de Asigurări Sociale, prin intermediul poștei electronice, la 6 iulie 2022, fapt ce se confirmă prin extrasul din poșta electronică anexat la actele cauzei (f. d. 138 verso).

Se mai constată că la 1 august 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a prezentat motivarea recursului împotriva deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău (f. d. 144-147).

Astfel, recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău este în termen.

La 29 august 2022, Elena Palii, reprezentată de avocatul Grigore Ciubuc a depus referință, solicitând respingerea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și menținerea hotărârii primei instanțe și a deciziei instanței de apel.

În conformitate cu prevederile art. 247 Cod administrativ, Curtea Supremă de Justiție examinează și soluționează recursul fără ședință de judecată. Dacă consideră necesar, Curtea Supremă de Justiție poate decide citarea participanților la proces.

La caz, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a considerat inoportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele recurenteii, au fost expuse cu suficientă claritate, părților fiindu-le create condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, iar întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, părțile au avut posibilitatea de a depune referință.

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a admite recursul, de a casa integral decizia și hotărârea primei instanțe, cu emiterea unei noi decizii de respingere a acțiunii, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 248 alin.(1) lit. c) Cod administrativ, examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

În corespundere cu art. 21 alin. (1) Cod administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.

În temeiul art. 22 alin. (1) Cod administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu.

Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.

Prin prisma prevederilor art. 194 alin. (2) Cod administrativ, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.

La fel, aplicabile sunt și prevederile art. 244 alin.(2) coroborate cu art.231 alin.(2) din Codul administrativ, conform cărora pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.

În sensul art. 219 alin.(1) din Codul administrativ, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Prin prisma alin. (2) și (3) din același articol, instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces. Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.

Recapitulând esența litigiului în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține următoarea stare de fapt.

Astfel, din cumulul probatoriu administrat speței, rezultă că Elena Palii este soția defunctului Nicolae Palii, cu care s-a aflat în căsătorie începând cu 22 octombrie 1969 și până la decesul acestuia, survenit la XXXXX, fapt ce se confirmă prin adeverința de căsătorie nr. 442228 și certificatul de deces seria nr. DC-IV 1847699 eliberat de Serviciul Stare Civilă Glodeni (f. d. 9-10).

Este cert și faptul că la data decesului- XXXXX, Nicolae Palii era beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, stabilită, pentru activitatea în calitate de procuror, în temeiul Legii cu privire la procuratură nr. 118 din 14 martie 2003.

La rândul său, materialul probator atestă că începând cu 1 octombrie 2010, Elena Palii este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă ca funcționar public, în mărime de 2 618,74 de lei.

La data de 25 noiembrie 2020, Elena Palii a depus la Casa Teritorială de Asigurări Sociale Glodeni o cerere prin care a solicitat stabilirea pensiei de urmaș în mărime de 50 % din pensia decedatului Nicolae Palii.

Prin răspunsul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Glodeni nr. 1711 din 7 decembrie 2020, a fost constatat că oportunitatea transferului la pensia de urmaș, în cazul Elenei Palii, nu este favorabilă, deoarece stabilirea pensiei de urmaș din pensia procurorului stabilită conform Legii cu privire la procuratură nr. 118 din 14 martie 2003, nu este prevăzută de cadrul legal în vigoare (f. d. 14).

La 15 decembrie 2020 Elena Palii a depus la Casa Națională de Asigurări Sociale o cerere, prin care a solicitat stabilirea pensiei de urmaș din pensia decedatului Nicolae Palii (f. d. 15-17).

Prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021, a fost comunicat că nu există temei legal pentru acordarea pensiei de urmaș Elenei Palii, calculată din pensia pentru limită de vârstă, stabilită lui Nicolae Palii pentru activitatea în funcția de procuror.

În același timp, a fost informată Elena Palii că în conformitate cu art. 33 alin. (4) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, pensionarul care solicită transferul la una dintre categoriile de pensii prevăzute de prezenta lege de care a beneficiat anterior poate opta pentru pensia stabilită anterior luând în considerare toate indexările și recalculările efectuate până la data transferului.

Reieșind din faptul că Elena Palii este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021, a fost recomandat Elenei Palii de a se adresa cu cerere către Casa Teritorială de Asigurări Sociale Glodeni pentru reexaminarea pensiei pentru limită de vârstă cu recalculările și indexările ulterioare a pensiei (f. d. 18-19).

La 1 aprilie 2021, Elena Palii a depus cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale, recepționată de către ultima la data de 5 aprilie 2021, prin care a solicitat anularea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale din 14 ianuarie 2021 în acordarea pensiei de urmaș, cu adoptarea unei noi decizii de acordare a pensiei de urmaș în mărime de 50 % din pensia pentru limită de vârstă al soțului decedat Nicolae Palii, pensionar al organelor procuraturii Republicii Moldova (f. d. 20-21).

Iar prin răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-696/21 din 15 aprilie 2021, a fost comunicat Elenei Palii că potrivit Legii nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, solicitarea stabilirii, plății și recalculării pensiilor și prestațiilor de asigurări sociale se efectuează de către casele teritoriale de asigurări sociale în raza căreia se află domiciliul solicitantului.

Cu referire la recalcularea pensiei, Casa Națională de Asigurări Sociale a menționat că de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale Glodeni nu a fost emisă nicio decizie, astfel că pentru realizarea unui drept a fost recomandat Elenei Palii de a depune cerere la Casa Teritorială de Asigurări Sociale Glodeni, cu anexarea actelor confirmative în acest sens (f. d. 22).

Elena Palii înaintând acțiunea în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, cu ulterioarele concretizări, a solicitat declararea nulității

refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș materializate în răspunsurile nr. 1711 din 7 decembrie 2020, nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021 și nr. P-696/21 din 15 aprilie 2021, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să-i stabilească pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia stabilită și achitată soțului decedat Nicolae Palii, începând cu data de 25 noiembrie 2020, cu aplicarea indexării anuale a pensiei în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță a admis acțiunea, a anulat actul administrativ individual defavorabil materializat în refuzul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Glodeni nr. 1711 din 7 decembrie 2020, precum și deciziile pe marginea cererilor prealabile exprimate în răspunsurile Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/2020 din 14 ianuarie 2021 și nr. P-696/2021 din 15 aprilie 2021 și a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual favorabil în temeiul căruia să stabilească reclamantei Elenei Palii pensia de urmaș calculată din quantumul pensiei de care a beneficiat soțul decedat Nicolae Palii, începând cu data de 25 noiembrie 2020.

Judecând apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, instanța de apel a respins apelul și a menținut hotărârea primei instanțe.

Întru argumentarea soluțiilor adoptate, cu referire la prevederile art. 2, 14 din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr. 156 din 14 octombrie 1998, art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii, instanțele de judecată ierarhic inferioare au conchis că, în virtutea cadrului normativ reliefat supra, se conferă beneficiarului opțiunea de a selecta între mai multe categorii de pensii regăsite exhaustiv și expres la art. 9 din Legea privind sistemul public de pensii, inclusiv de a alege pensia a cărei quantum este mai mic decât cea aflată în plată, autoritatea publică nefiind în drept să respingă dezideratele solicitantului pe motivul inoportunității.

Au stabilit instanțele de judecată ierarhic inferioare că soțul reclamantei până la deces a fost beneficiar de pensie pentru vechime în muncă în condițiile Legii cu privire la procuratură, iar la momentul înaintării cererii, Elena Palii întrunea exigențele legale pentru satisfacerea dezideratului înaintat.

De altfel, instanțele de judecată au menționat că pensia de urmaș poate fi calculată inclusiv din pensia pentru vechime în muncă în calitate de procuror calculată pe viață, la momentul ieșirii la pensie, Nicolae Palii întrunind un stagiul general de muncă de 34 ani, precum și ulterior atingând vârsta de pensionare.

Prin urmare, instanțele de judecată ierarhic inferioare au ajuns la concluzia că soțul supraviețuitor – Elena Palii, este în drept de a beneficia de pensie de urmaș în proporție de 50 % din quantumul pensiei aflată în plată soțului defunct, iar în consecință, decizia de refuz în stabilirea pensiei de urmaș este ilegală, urmând a fi anulată.

Efectuând controlul judiciar al deciziei din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău și al hotărârii din 29 iulie 2021 a Judecătorei Chișinău sediul Rîșcani, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată, însă, că instanțele de judecată ierarhic inferioare la adoptarea hotărârilor sale au interpretat eronat normele de drept material și au dat o apreciere

greșită materialului probator anexat la dosar, fapt ce a dus la soluționarea greșită a cauzei.

Astfel, după cum se constată în speță, obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității actului administrativ individual defavorabil al Casei Naționale de Asigurări Sociale privind respingerea cererii Elena Palii de a-i fi stabilită și achitată pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia soțului decedat, care beneficia de pensie specială pentru vechime în muncă.

Prin urmare, la acest capitol, instanța de recurs reține că refuzurile materializate în răspunsul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale nr. 1711 din 7 decembrie 2020 și răspunsurile Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. P-2831/20 din 14 ianuarie 2021 și nr. P-696/21 din 15 aprilie 2021, constituie acte administrative individuale defavorabile, prin care nu a fost satisfăcută cererea Elenei Palii.

Sub acest aspect, constatările date resping argumentul Casei Naționale de Asigurări Sociale din cererea de recurs cu privire la inexistența în prezenta speță, a actului administrativ individual emis în privința Elenei Palii.

În conformitate cu art. 189 alin. (1) Cod administrativ, orice persoană, care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice, poate înainta o acțiune în contencios administrativ.

Potrivit prevederilor art. 208 alin. (1) și alin.(3) Cod administrativ, în cazurile prevăzute de lege, până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ, se va respecta procedura prealabilă. Dacă procedura prealabilă nu este prevăzută de lege, acțiunea în obligare se admite numai în cazul în care reclamantul a depus anterior la autoritatea publică competentă o cerere de emitere a actului administrativ individual.

Din dispoziția art. 19 Cod administrativ, rezultă că cererea prealabilă este instituția care oferă o cale de soluționare prejudiciară a litigiilor administrative.

Așadar, în temeiul art. 162 Cod administrativ, procedura prealabilă urmărește scopul de a verifica legalitatea actelor administrative individuale. Dacă autoritatea publică nu soluționează petiția în termenele prevăzute de prezentul cod, persoana afectată este în drept să depună cerere prealabilă. Cererea prealabilă poate fi îndreptată spre: a) anularea în tot sau în parte a unui act administrativ individual ilegal sau nul; b) emiterea unui act administrativ individual.

La rândul său prevederile art. 164 alin. (1) Cod administrativ, stipulează că cererea prealabilă se depune în scris la autoritatea publică emitentă.

În corespundere cu art. 209 alin. (1) Cod administrativ, acțiunea în contestare și acțiunea în obligare se înaintează în decurs de 30 de zile, dacă legea nu prevede altfel. Acest termen începe să curgă de la:

a) data comunicării sau notificării deciziei cu privire la cererea prealabilă sau data expirării termenului prevăzut de prezentul cod pentru soluționarea acesteia;

b) data comunicării sau notificării actului administrativ individual, dacă legea nu prevede procedura prealabilă. Prevederile art.165 alin.(1) referitoare la nesoluționarea în termen se aplică corespunzător.

(2) Dacă informația cu privire la exercitarea căilor de atac nu se conține în actul administrativ individual sau în decizia cu privire la cererea prealabilă ori este

indicată incorect, înaintarea acțiunii în contencios administrativ se admite în termen de un an de la comunicarea sau notificarea actului administrativ sau a deciziei cu privire la cererea prealabilă.

Raportând la caz, dispozițiile legale enunțate, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează că, cererea de chemare în judecată în procedura contenciosului administrativ formulată de Elena Palii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la declararea nulității refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș și obligarea stabilirii pensiei de urmaș, a fost depusă cu respectarea procedurii prealabile și a termenului de depunere a acțiunii în instanța de judecată, astfel că instanța de recurs va trece la analiza fondului cauzei.

Astfel, în conformitate cu art. 224 alin.(1) lit. f) Cod administrativ, examinând acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă hotărâre prin care respinge acțiunea ca fiind neîntemeiată, dacă nu sunt îndeplinite condițiile de adoptare a unei hotărâri prevăzute la lit. a)-e).

Așadar, referitor la substanța problemei disputate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție reține prevederile articolul 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 potrivit căroră în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vârstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru limită de vârstă.

Totodată, art. 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, reglementează că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

La acest capitol este de remarcat că art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, a fost modificat în redacția actuală, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.290 din 16 decembrie 2016.

Din conținutul notei-informative la proiectul de Lege nr. 290 din 16 decembrie 2016, în special a modificărilor operate la Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 rezultă că, scopul prezentului proiect de lege constă în sporirea gradului de protecție socială a pensionarilor pentru a le asigura un trai decent, modificările introduse având la bază garantarea principiului echității sociale, contributivității, egalității și non-discriminării.

Unul din obiectivele urmărite prin introducerea acestor modificări a fost reducerea inechităților din sistemul de asigurări sociale, crearea unui sistem echitabil, sustenabil, transparent și sporirea beneficiilor în vederea asigurării unui trai decent.

Instanța de recurs relevă că din analiza dispozițiilor Legii privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 rezultă că asigurările sociale de stat intervin în anumite circumstanțe, atât în cazul în care o persoană atinge vârsta de

pensionare, precum și cazul în care este necesară acordarea unui quantum suficient copiilor și/sau soțului/soției pentru a acoperi cheltuielile materiale pentru existență în urma decesului susținătorului.

Astfel, potrivit art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se stabilește soțului supraviețuitor dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta de pensionare prevăzută la art. 41 alin.(1) sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit.

Pentru a explica sensul acestei dispoziții, este necesar de a o compara cu prevederile art. 24 alin.(1) până la modificările operate prin Legea 290/2016, care prevedeau că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu prezenta lege.

Pornind de la raționamentul explicit al legiuitorului dedus din prevederile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, modificată în anul 2016, pensia de urmaș urmează a fi acordată doar în două situații exhaustiv definite de legiuitor, și anume dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă, adică a împlinit vârsta prevăzută la art. 41 alin. (1), sau beneficiază de o pensie de dizabilitate.

Așadar, din analiza textelor de lege citate, este cert că legiuitorul *a exclus pensiile speciale precum sunt cele acordate judecătorilor, procurorilor, militarilor și altor categorii de persoane la atingerea unei vârste inferioare decât cea prevăzută la art. 41 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, din câmpul art. 24 alin.(1) din Lege.*

Pe cale de consecință, pensia de urmaș nu poate fi calculată din pensia specială ce constituie pensia pentru vechime în muncă.

Această concluzie este întărită de altfel și prin Hotărârea Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022 (dosarul nr.158g/2021), prin care Curtea a recunoscut constituțional articolul 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

Aici, Curtea Constituțională a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. *În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.*

În acest context, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție notează că, în sensul hotărârii Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022, reclamanta ar putea pretinde la pensia de

urmaș a soțului titular de pensie specială, în cazul în care la data decesului acesta a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, *dar nicidecum nu din pensia specială de care a beneficiat soțul decedat.*

Față de toate aceste considerente, instanța de recurs consideră greșită concluzia instanțelor de judecată ierarhic inferioare că pensia de urmaș a Elenei Palii poate fi calculată inclusiv din pensia pentru vechime în muncă în funcția de procuror a lui Nicolae Palii, calculată pe viață, în temeiul Legii cu privire la procuratură nr. 118 din 14 martie 2003.

Sintetizând cele reliefate supra, instanța de recurs constată că prin admiterea acțiunii depuse de Elena Palii, instanțele de judecată ierarhic inferioare au interpretat și aplicat eronat prevederile art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998.

Or, în condițiile speței, având în vedere și dezideratele Curții Constituționale reținute în hotărârea nr.11 din 26 mai 2022, este în afara oricărui dubiu că, refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili reclamantei pensia de urmaș în cuantum de 50 % din pensia specială a soțului decedat Nicolae Palii este legal și întemeiat.

Pe cale de consecință, având în vedere interpretarea și aplicarea eronată a prevederilor legii materiale atât de către prima instanță, cât și de către instanța de apel, instanța de recurs conchide că actele judecătorești de dispoziție emise de acestea nu pot fi menținute, iar cererea de chemare în judecată depusă de Elena Palii urmează a fi respinsă, ca fiind neîntemeiată.

În conformitate cu art. 6 § 1 din CEDO, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Instanța nu se expune asupra fiecărui argument invocat de participanții la proces, ținând cont de Avizul nr.11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, din care rezultă că, motivarea hotărârii nu trebuie înțeleasă ca necesitând un răspuns la fiecare argument invocat.

Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea trebuie să evidențieze că, judecătorul a examinat chestiunile esențiale prezentate și nu trebuie interpretată ca impunând un răspuns detaliat la fiecare argument (Van de Hurk vs Țările de Jos, 19 aprilie 1994 , pct.61, seria A, nr.288).

Din considerentele menționate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o decizie nouă, de respingere a acțiunii în contencios administrativ depusă de Elena Palii.

Finalmente, Colegiul lărgit al instanței de recurs învederează că, soluția asupra fondului cauzei, la care a ajuns instanța de recurs, este compatibilă cu

prevederile articolului 6 § 1 CEDO, fiind prevăzută de art. 248 alin.(1) lit. c) Cod administrativ, potrivit căruia examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

În conformitate cu articolele 258 alin. (3), 248 alin.(1) lit. c) și 224 alin. (1) lit. f) Cod administrativ, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Se casează integral decizia din 5 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 29 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani, în cauza de contencios administrativ, la cererea de chemare în judecată a Elenei Palii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la declararea nulității refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș și obligarea stabilirii pensiei de urmaș și se emite o decizie nouă prin care:

Se respinge cererea de chemare în judecată a Elenei Palii împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la declararea nulității refuzurilor în stabilirea pensiei de urmaș și obligarea stabilirii pensiei de urmaș.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul
Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Nina Vascan

Nicolae Craiu

Aliona Miron

Ala Cobăneanu